

κα Ursula von der Leyen
Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

cc: κα Věra Jourová
Αρμόδιος Αντιπρόεδρος για τις Αξίες και τη Διαφάνεια

κ. Didier Reynders
Επίτροπος Δικαιοσύνης

6 Φεβρουαρίου 2024

Αξιότιμη Πρόεδρε von der Leyen,

Εμείς, οι 17 υπογράφουσες οργανώσεις που παρακολουθούμε και υπερασπιζόμαστε ενεργά το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, σας γράφουμε για να εκφράσουμε την έντονη ανησυχία μας για τη συνεχιζόμενη επιδείνωση του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ελλάδα.

Ορισμένες από τις πιο σοβαρές και επίμονες παραβιάσεις των συμβατικών υποχρεώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), όσον αφορά το κράτος δικαίου, περιλαμβάνουν ένα μεγάλο σκάνδαλο [παρακολούθησης](#), [κυβερνητικές παρεμβάσεις στα μέσα ενημέρωσης](#), [καταχρηστικές αγωγές](#) κατά δημοσιογράφων και ακτιβιστών και ένα γενικότερα ανασφαλές εργασιακό περιβάλλον για τους δημοσιογράφους, συμπεριλαμβανομένων [δύο ανεξιχνίαστων δολοφονιών](#) δημοσιογράφων. Επιπλέον, υπό την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, το [σύστημα ποινικής δικαιοσύνης](#) έχει χρησιμοποιηθεί για την απειλή ομάδων της κοινωνίας των πολιτών, όπως και ακτιβιστών. [Οι απαιτήσεις εγγραφής](#) των μη κυβερνητικών ομάδων που εργάζονται πάνω σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου έχουν επιβάλει αδικαιολόγητη επιβάρυνση σε αυτές.

Πολυάριθμες ομάδες έχουν καταγράψει αυτές τις εξελίξεις,¹ μεταξύ άλλων στις πρόσφατες υποβολές των ενδιαφερομένων μερών για την έκθεση αναφορικά με το κράτος δικαίου του 2024.² [Η έκθεση της 30ής Ιανουαρίου](#) από διάφορες οργανώσεις για την ελευθερία του Τύπου, δείχνει σαφώς την ανάγκη για περισσότερη δράση της ΕΕ υπέρ της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα. Για δεύτερη συνεχή χρονιά, η χώρα κατέλαβε την τελευταία θέση στην ΕΕ στον [Παγκόσμιο Δείκτη Ελευθερίας του Τύπου](#) των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα. Η Ειδική Εισηγήτρια των Ηνωμένων Εθνών για τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, [Mary Lawlor](#), επισήμανε παρόμοιες ανησυχίες στην [έκθεσή της το Μάρτιο του 2023](#), συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης από τις ελληνικές αρχές, της έλλειψης πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης στη χώρα και της παρακολούθησης των δημοσιογράφων με τη χρήση εμπορικού κατασκοπευτικού λογισμικού και υποκλοπών. Η έκθεση της Lawlor σημείωσε, επίσης, ότι οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εργάζονται στο πεδίο της μετανάστευσης "έχουν υποστεί

---

¹ Βλέπε, μεταξύ άλλων, εκθέσεις των [A Safer World for the Truth](#), [CPJ](#), [HRW](#), [IPI](#), [Media Freedom Rapid Response](#), [EFJ](#) και [RSF](#)

² Βλέπε, μεταξύ άλλων, [Joint submission by Greek and international CSOs and media organisations for the 2024 Rule of Law-report](#) και [Joint submission by Vouliwatch, Greek Council for Refugees \(GCR\), HIAS, Greece Refugee Support Aegean \(RSA\), Hellenic League for Human Rights, Reporters United](#)

εκστρατείες συκοφάντησης, απειλές και επιθέσεις, ένα μεταβαλλόμενο ρυθμιστικό περιβάλλον, καθώς και κατάχρηση του ποινικού δικαίου εναντίον τους, σε σοκαριστικό βαθμό".³

Παρά την επιδείνωση του κλίματος για τον ανεξάρτητο Τύπο και την κοινωνία των πολιτών στην Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σιωπηλή ή αδρανής στην προσπάθειά της να θέσει την ελληνική κυβέρνηση προ των ευθυνών της. Η Επιτροπή, μεταξύ άλλων στην έκθεσή της για το Κράτος Δικαίου του 2023, εξέφρασε ανησυχίες για την κατάσταση των δημοσιογράφων και της κοινωνίας των πολιτών, αλλά λυπούμαστε που ούτε η έκθεση ούτε οι σχετικές δηλώσεις της Επιτροπής για την Ελλάδα αντικατοπτρίζουν τη σοβαρότητα της κατάστασης.⁴

Κατασκοπευτικό λογισμικό και παρακολούθηση

Μεταξύ των θεμάτων που περιγράφονται στην παρούσα επιστολή, επισημαίνουμε το σκάνδαλο με το spyware και τα επακόλουθά του. Τα γεγονότα αυτά καταδεικνύουν αρκετά από τα προβλήματα που εξακολουθούν να υφίστανται και να επηρεάζουν το κράτος δικαίου στον πυρήνα του· η κρατική παρακολούθηση των δημοσιογράφων εγείρει επείγουσες ανησυχίες για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και την ελευθερία της έκφρασης και επηρεάζει την ικανότητα του Τύπου να θέτει τις αρχές προ των ευθυνών τους. Παρεμβαίνει στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και παραβιάζει το απόρρητο των δημοσιογραφικών πηγών, το οποίο προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η εν λόγω επιτήρηση έχει ανατριχιαστικό αποτέλεσμα για τη δημοσιογραφία και τον ρόλο της σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Στις 22 Μαΐου 2023, η Εξεταστική Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη διερεύνηση της χρήσης του Pegasus και ισοδύναμου κατασκοπευτικού λογισμικού παρακολούθησης (PEGA) διατύπωσε σειρά [συστάσεων](#) προς την Ελλάδα. Οι συστάσεις αυτές περιλαμβάνουν την ανάγκη ενίσχυσης "των θεσμικών και νομικών εγγυήσεων, (..), καθώς και των ανεξάρτητων μηχανισμών εποπτείας", να "αποσαφηνιστεί επείγοντως η κατάσταση γύρω από την κακή χρήση του κατασκοπευτικού λογισμικού στην Ελλάδα", και να αποκατασταθεί "η πλήρης ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας και όλων των σχετικών εποπτικών οργάνων".⁵

Αντί να ασχοληθούν με αυτές τις συστάσεις, οι ελληνικές αρχές έχουν λάβει διάφορα μέτρα τους τελευταίους μήνες για να μειώσουν σκόπιμα τα επίπεδα διαφάνειας και ελέγχου, περιορίζοντας έτσι τα περιθώρια προσφυγής στα θύματα της παρακολούθησης, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιογράφων, των ακτιβιστών, των πολιτικών και των ενδιαφερόμενων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα βήματα αυτά περιελάμβαναν: τον [διορισμό](#), χωρίς την προβλεπόμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, τεσσάρων νέων μελών της Ελληνικής Αρχής για την Ασφάλεια των Επικοινωνιών και την Προστασία του Απορρήτου (ΑΔΑΕ), της εποπτικής αρχής που διερευνά τις υποκλοπές από την ελληνική υπηρεσία πληροφοριών (ΕΥΠ), [την κλήτευση δύο μελών της ΑΔΑΕ](#) ως υπόπτων από τη δικαιοσύνη,

³ <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders>

⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ga/statement_20_380;
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_4441

⁵ Οι συστάσεις αυτές αντικατοπτρίζονται επίσης στις εκθέσεις και τις δηλώσεις της Ομάδας Παρακολούθησης του Κράτους Δικαίου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου:
https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/272031/DraftmissionreportGreece_EN.pdf

και, τον εκφοβισμό του επικεφαλής της ΑΔΑΕ, [Χρήστου Ράμμου](#), από πολιτικούς και βουλευτές.

Δημοσιογράφοι των οποίων το έργο συνέβαλε καθοριστικά στην αποκάλυψη του σκανδάλου κατασκοπείας στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν, εν τω μεταξύ, πολλαπλές [αγωγές](#) από τον πρώην κυβερνητικό αξιωματούχο Γρηγόρη Δημητριάδη. Πριν από την παραίτησή του στις 5 Αυγούστου 2022 - εν μέσω της αποκάλυψης του σκανδάλου κατασκοπευτικού λογισμικού - ο Δημητριάδης επέβλεπε τη λειτουργία της ΕΥΠ ως γενικός γραμματέας του γραφείου του πρωθυπουργού. Οι αγωγές αυτές έχουν χαρακτηριστεί ευρέως από [οργανώσεις](#) για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης ως [SLAPPs](#): προσπάθειες εκφοβισμού που αποσκοπούν στη φίμωση της δημοσιογραφίας δημοσίου ενδιαφέροντος.

Στην Έκθεση για το Κράτος Δικαίου του 2023 το κεφάλαιο για την Ελλάδα παρουσιάζει άκριτα τα διορθωτικά μέτρα της ελληνικής κυβέρνησης ως προς αυτές τις ανησυχίες, χωρίς να θέτει υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητά τους. Στις διορθωτικές αυτές κινήσεις περιλαμβάνεται η Ειδική Ομάδα για την Προστασία των Δημοσιογράφων, η οποία δημιουργήθηκε ως απάντηση στις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά θεωρείται από την κοινότητα της ελευθερίας του Τύπου ως μια τακτική προπέτασμα καπνού που αποσκοπεί στον κατευνασμό της διεθνούς κριτικής και στον αποπροσανατολισμό της προσοχής από την αποτυχία της κυβέρνησης να παράσχει πραγματική διαφάνεια, λογοδοσία και δικαιοσύνη σε θέματα κράτους δικαίου που αφορούν την ελευθερία του Τύπου.⁶

Αν και η εθνική ασφάλεια παραμένει αρμοδιότητα των κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να συνεχίσει να κλείνει τα μάτια όταν οι παρακολουθήσεις μπορεί να έχουν οδηγήσει σε καταχρήσεις του δικαίου της ΕΕ. Η επιτροπή PEGA κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στην Ελλάδα έχουν σημειωθεί παραβάσεις και κακοδιοίκηση κατά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει αυτές τις παραβάσεις μαζί με τις προαναφερθείσες επιθέσεις κατά των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της αποτυχίας να διερευνηθούν οι επιθέσεις κατά των δημοσιογράφων και να τους παρασχεθεί ασφαλές περιβάλλον εργασίας, της καταστολής της κοινωνίας των πολιτών και των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποτυχίας να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα κατά των SLAPPs εναντίον των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας των πολιτών. Οι κατάφωρες και προφανείς παραβιάσεις των αξιών της Συνθήκης της ΕΕ πρέπει να διερευνηθούν ανεξάρτητα και σε βάθος. Καλούμε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να:

- Να διερευνήσει πλήρως τις εν λόγω αναφορές με σκοπό να επιδιώξει σαφή και αποτελεσματικά διορθωτικά μέτρα, ανοιχτά και δημόσια, από τις ελληνικές αρχές.
- Στην έκθεση του 2024 για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα, να παράσχει μια σαφή, λεπτομερή και ολοκληρωμένη εικόνα της επιδείνωσης του κράτους δικαίου με μετρήσιμες, συγκεκριμένες και χρονικά προσδιορισμένες συστάσεις προς τις αρχές.
- Να προβεί σε ακριβή και αμερόληπτη αξιολόγηση των περιπτώσεων στις οποίες η παραβίαση από την Ελλάδα, τόσο των υποχρεώσεων για το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα, όσο και των υποχρεώσεων της για ορθή διαχείριση των

---

⁶ [Κοινή εισήγηση για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα](#), Ιανουάριος 2024. MFRR. Ιανουάριος 2024. [Mission Report](#): Stemming the Tide of Greek Media Freedom Decline.

κονδυλίων της ΕΕ, θα μπορούσε να οδηγήσει στην ενεργοποίηση της αναστολής των κονδυλίων της ΕΕ προς τη χώρα.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ:

Article 19 Europe
Committee to Protect Journalists (CPJ)
European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF)
European Federation of Journalists (EFJ)
Free Press Unlimited (FPU)
Greek Council for Refugees (GCR)
Hellenic League for Human Rights
HIAS Greece
Human Rights Watch (HRW)
Inside Story
International Press Institute (IPI)
OBC Transeuropa
Reporters Without Borders (RSF)
Refugee Support Aegean (RSA)
Solomon
Transparency International EU (TI)
Vouliwatch